

7.

Wartość spotkania z młodszym: bratem, siostrą, kolegą

I. PROSPEKT WARTOŚCI

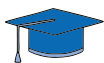
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność okazywania uczuć

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Ukształtowanie postawy odpowiedzialności za młodszego brata, siostrę, kolegę

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jaka jest rola starszego rodzeństwa?
- Na czym polega odpowiedzialność za młodszego rodzeństwo?
- Z czego wynika agresja wobec słabszych?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Należy szanować godność młodszej osoby.
- Nie można traktować młodszych w sposób instrumentalny.
- Trzeba poświęcać czas młodszemu rodzeństwu.

Zasady

- Z zainteresowaniem słucham tego, co ma mi do powiedzenia młodszy; jestem dla niego wyrozumiały.
- Dzielę się swoją wiedzą i umiejętnościami z młodszym rodzeństwem¹.
- W relacji z młodszym nie wykorzystuję swojej przewagi, wynikającej z wieku.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Stosunek rodziców do dzieci jest przykładem, jak starsze rodzeństwo powinno traktować młodsze rodzeństwo.
- W rodzinie uczy się cierpliwości względem młodszego rodzeństwa.
- Należy uczyć młodsze dzieci szacunku i respektu wobec starszego rodzeństwa.

Zasady

- Włączam starsze dzieci w proces wychowawczy młodszego rodzeństwa.
- Dbam o dobre relacje między starszymi i młodszymi dziećmi.
- Upominam starsze dzieci, żeby reagowały na zagrożenia, którym ulega młodsze rodzeństwo (nieodpowiednie towarzystwo, Internet, przemoc w telewizji lub inne).

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Należy kształtować postawę wielkoduszności.
- Zjawisko „fali” w środowisku szkolnym jest niedopuszczalne.

¹ „Młodzi ludzie, tak chłopcy, jak i dziewczęta, wiedzą, że mają żyć dla drugich i z drugimi, wiedzą, że ich życie ma sens, o ile staje się darem bezinteresownym dla drugich”. Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 106.

- Starsi nauczyciele powinni otaczać życzliwością młodszych, mniej doświadczonych kolegów.
- Szkoła powinna wychowywać do odpowiedzialności za młodszych i słabszych.

Zasady

- Reaguję na przejawy dyskryminacji młodszych uczniów.
- Uczę szacunku dla młodszego kolegi, brata, siostry.
- Ukazuję radość z pomocy udzielanej młodszemu, słabszemu, mniej sprawnemu.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie dobierają się w pary. Jedna osoba przejmuje rolę starszego rodzeństwa i zwraca się do drugiej osoby tak, jakby się zwracała do młodszego rodzeństwa. Aranżują sytuacje, w których trzeba zakomunikować młodszemu rodzeństwu, że się z nim nie zgadzam, że mi przeszkadza, że proszę go o zrobienie czegoś i że mu czegoś odmawiam. Te cztery komunikaty jeden uczeń pisze na kartce (np.: „zostaw mnie w spokoju”, „proszę o coś, co mi się należy”). Druga osoba wymienia je według następujących zasad: 1) zamiast atakować osobę, zaczynając od słowa „ty”, zaczynaj od sformułowania „ja”; 2) rozpoczynaj zdania od wyrażień: „cieszyłbym się, gdyby...”, „wolałbym, żeby...”, „rozumiem, że ty, ale...”; 3) zamień rozkaz na prośbę; 4) pozwól drugiemu mieć prawo do jego własnego zdania i wysłuchaj go (np. „rozumiem, że uważasz tak, ja jednak myślę inaczej”). Ćwiczenie to ma za zadanie uwrażliwić młodzież na zasady właściwej komunikacji z osobami młodszymi, dopuszczanie ich do głosu bez wykorzystywania swojej przewagi nad nimi.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młodzież szanuje młodszego kolegę, brata, siostrę. Dostrzega wartość w spotkaniu z młodszymi od siebie, nie traktuje ich w sposób protekcyjny, nie wykorzystuje przewagi fizycznej i psychicznej w stosunku do nich. Chętnie dzieli się swoim doświadczeniem, wiedzą, służy radą i pomocą². Potrafi otoczyć opieką

² „Pierworodny pośród wielu braci, pośród wszystkich, którzy przyjmują Go z wiarą i miłością, po swojej śmierci i zmartwychwstaniu ustanowił przez dar swojego Ducha nową braterską wspólnotę w swoim Ciele, Kościele, w którym wszyscy są dla siebie wzajemnie członkami

młodsze rodzeństwo i zaproponować sposób spędzania wspólnego wolnego czasu.

1.10. ZAGROŻENIA

Młodzi ludzie często nie mają cierpliwości w stosunku do młodszego rodzeństwa. Nie potrafią okazywać życzliwości i pomagać. W skrajnych przypadkach dochodzi do dyskryminacji i przemocy wobec młodszych kolegów. Agresja, która wyzwoliła się poza domem, przenoszona jest na relacje rodzinne.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Każde dziecko wchodzi w kontakt z rówieśnikami, którzy mogą być w różnym wieku – starsi lub młodszy. Nawiązują się pomiędzy nimi relacje. Istotne, aby relacje te były budowane na wzajemnym szacunku i życzliwości. Zazwyczaj młodsze dzieci chcą się przyjaźnić z rówieśnikami lub ze starszymi od siebie, ponieważ tacy im imponują. Istnieje wówczas ryzyko, że młodszy uczniowie

i winni świadczyć sobie nawzajem usługi zgodnie z różnymi darami, jakie zostały im udzielone”. KDK 32.

nie są traktowani bezinteresownie, że nie jest to prawdziwa przyjaźń. Starsi mogą stwarzać jedynie pozory, żeby zdobyć jakąś korzyść, np. pieniądze czy ubrania.

Z biegiem czasu wśród poszczególnych grup towarzyskich zaczyna się kształtować swoista hierarchia. Osoby o silniejszym charakterze stają się przywódcami.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Młodzież czerpie wzór ze starszego rodzeństwa, znajomych i przyjaciół. Jeśli starsze dzieci przejawiają jakieś zachowania, to z dużym prawdopodobieństwem to samo będzie interesować młodsze dzieci w rodzinie czy w grupie koleżeńskiej.

Przedstawiony fragment, pochodzący z opowiadania *Słup soli*, świadczy o tym, jak duży wpływ na młodego człowieka ma grupa rówieśnicza. Może on zostać zmanipulowany do tego stopnia, że sam się w tym wszystkim gubi. Starszy brat, widząc zachowanie młodszego brata, próbuje mu wyjaśnić, że jego zachowanie jest nieodpowiednie i nie można się zęcać nad drugą osobą.

Mój brat siedział tak zagniewany, że ziemia drżała pod jego stopami. Wcale mnie nie słuchał. Jeszcze go takim nie widziałem. Zacząłem się niepokoić. Kiedy weszliśmy do domu, pomknąłem do kuchni i zniknąłem w lodówce.

– Chodź do mnie, chcę z tobą porozmawiać [...]. Powiedz mi, czy Guz po raz pierwszy dręczył tego małego chłopca?

– Przedtem czepiał się Aleksa, ale na tego małego wziął się na początku roku szkolnego.

– A ty mu w tym pomagasz!

– Ja? JA NIC NIE ZROBIŁEM – broniłem się, pewny swojej racji.

– NO WŁAŚNIE – powiedział mój brat niskim, głębokim głosem, tak dla siebie nietypowym.

Spojrzałem na niego zaskoczony.

– Skoro nic nie zrobiłeś – kontynuował – to stanąłeś po stronie Guza. Pozwoliłeś mu działać. Jesteś współodpowiedzialny za to, co się stało. [...]

Chciałem zaprzeczyć, ale w jego głosie więcej było troski niż wyrzutu.

Zapytałem cicho:

– Jak mam wystąpić sam przeciwko Guzowi i całej bandzie chłopaków?

– To ty myślisz, że oni wszyscy go popierają?

– A widziałeś, żeby któryś z nich zaprotestował? [...]

– Oni milczą, choć się nie zgadzają. Tylko dwóch czy trzech chłopaków otwarcie poparło Guza. A być może i oni robią to ze strachu, a nie z przekonania. Guz jest silny dzięki waszemu milczeniu. Myśli, że wam imponuje. [...]

Zaskoczył mnie, ale miał rację. [...]

– Jutro masz do wypełnienia ważną misję. Zorganizujemy tajne spotkanie. Chciałbym, żebyś na sobotę zaprosił wszystkich chłopaków, którym nie podoba się zachowanie Guza. Wspólnie ustalimy plan działania. [...]

O umówionej godzinie było już kilkunastu chłopaków. [...] Brat wkrótce rozpoczął zebranie.

– Witam was bardzo serdecznie. [...] Wszystkich was zdominował jeden dzieciak, i to taki, który źle postępuje. Nie możecie się za to winić. Tak to jest. Ludzie się boją przemocy i nie znajdują słów, by o tym mówić. Zamykają się w sobie i milczą. W ten sposób dają siłę dręczycielowi. Trzymają jego stronę, chociaż nie mają takiego zamiaru.

E. Zubrzycka, *Stup soli*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa...*, dz. cyt., s. 260-261.

Starszy brat uczył młodszego oraz jego kolegów jednej z ważniejszych wartości – szacunku do drugiego człowieka, pomagania słabszym. Bierna postawa kłóci się z obowiązkiem pomocy, ponieważ sprawia, że daje się przyzwolenie na niestosowne zachowanie. Siła Guza – szkolnego dręczyciela – tkwi właśnie w braku reakcji, staniu jak przysłowiowy „słup soli”. Dopiero na specjalnie zorganizowanym zebraniu okazało się, że nawet poplecznicy Guza boją się mu sprzeciwić. Wcale go nie popierają.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Dzieci przypominają nam, że misyjna płodność Kościoła czerpie życie nie z ludzkich środków i zasług, lecz jest całkowicie bezinteresownym darem Boga. Niewinność i łaska obecne w życiu dzieci, ale także zadawane im niesprawiedliwe cierpienia, stają się – mocą Chrystusowego krzyża – źródłem duchowego ubogacenia dla nich i dla całego Kościoła. [...] Okres dzieciństwa dostarcza cennych możliwości działania, które przyczyniają się zarówno do budowania Kościoła, jak i do humanizacji społeczeństwa.

ChL 47.

Każde pokolenie powinno wносить wkład w ustalenie przekonującego ładu wolności i dobra, który byłby pomocny dla przyszłego pokolenia jako wskazówka, jak właściwie korzystać z wolności ludzkiej, a w ten sposób dałoby, oczywiście w granicach ludzkich możliwości, pewną gwarancję na przyszłość. Inaczej mówiąc, dobre struktury pomagają, ale same nie wystarczają. Człowiek nigdy nie może być zbawiony z zewnątrz.

SPS 25.

Nikt nie może pozostać obojętny na nierówności, które wciąż istnieją na świecie! Niech każdy na miarę swoich możliwości i odpowiedzialności wnosi swój wkład, by położyć kres tak wielu niesprawiedliwościom społecznym. Nie! To nie kultura egoizmu, indywidualizmu, która często panuje w naszym społeczeństwie, buduje świat bardziej ludzki i do niego prowadzi; nie, to nie ta kultura, ale kultura solidarności polega na tym, by w drugim człowieku widzieć nie konkurenta lub numer, ale brata. Wszyscy jesteśmy braćmi!

Franciszek, *Przemówienie, Favela Varginha w Rio de Janeiro, Rio de Janeiro, 25.07.2013, w: Alfabet Franciszka*, zebrał i oprac. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013, s. 23.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Przynosili Mu również dzieci, żeby ich dotknął; lecz uczniowie szorstko zabraniali im tego. A Jezus, widząc to, oburzył się i rzekł do nich: „Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie, nie przeszkadzajcie im; do takich bowiem należy królestwo Boże. Zaprawdę, powiadam wam: kto nie przyjmie królestwa Bożego jak dziecko, ten nie wejdzie do niego”. I biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je.

Mk 10,13-16;
por. Mt 18,21.

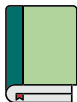
3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Czwarte przykazanie naświetla także inne związki w społeczeństwie. W waszych braciach i siostrach widzimy dzieci rodziców; w naszych kuzynach – potomków naszych przodków; w naszych współobywatelach – synów naszej ojczyzny; w ochrzczonych – dzieci naszej Matki, Kościoła; w każdej osobie ludzkiej – syna lub córkę Tego, który chce być naszym Ojcem. Dlatego więc nasze związki z bliźnim mają charakter osobowy.

KKK 2212;
por. 1944.

Bliźni jest nie tylko „jednostką” zbiorowości ludzkiej, ale jest „kimś”, kto z racji swojego wiadomego pochodzenia zasługuje na szczególną uwagę i szacunek.

IV. LITERATURA

- Accorsi M., *Rodzeństwo – jak z nim wytrzymać?*, tłum. J. Drewnowski, wyd. Egmont Polska, Warszawa 2005.
- Benedykt XVI, *Encyklika Spe salvi*, Wydawnictwo M, Kraków 2007.
- Drewnowski G., *Jak okiełznać małego zbrojnika. 150 porad, jak dobrze wychować chłopca*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2005.
- Dutton D.C., *Przemoc w rodzinie*, tłum. P. Kołyszko, wyd. „Diogenes”, Warszawa 2001.
- Franciszek, *Przemówienie, Favela Varginha w Rio de Janeiro*, 25.07.2013, w: *Alfabet Franciszka*, zebrali i oprac. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013, s. 23.
- Jan Paweł II, *Adhortacja Christifideles laici*, w: tegoż, *Adhortacje apostołskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, wyd. Znak, Kraków 2006, s. 351-490.
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messori*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Ley K., *Rodzeństwo – miłość, nienawiść, solidarność*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2004.
- Loss L., *Jak ujarzmić małą czarownicę. 150 porad, jak dobrze wychować dziewczynkę*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2005.
- Olech J., *Dynastia Miziołków*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

Wills-Brandon C., *Jak mówić nie i budować udane związki*, tłum. D. Dołęga, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2001.

Zubrzycka E., *Słup soli*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 260-263.

FILM EDUKACYJNY

Wartość spotkania z młodszym: bratem, siostrą, kolegą

<https://youtu.be/GjjpLrmtFsA>

